

Kulturvern og frivillighet

– en utredning av aktiviteter, aktører og selvforståelser i det frivillige kulturvernet

Kulturrådet ønsker å styrke kunnskapen om frivillig kulturvernarbeid i Norge. Det utlyses midler til et kunnskapsprosjekt som skal kartlegge aktiviteter, aktører og selvforståelser på området. Prosjektet skal også gi en oversikt over foreliggende forskning og annen relevant kunnskap, samt gi vurderinger av kunnskapsbehov og bidra med innspill til perspektiver og problemstillinger for fremtidige forskningsprosjekter. Det lyses ut midler til ett prosjekt. Den økonomiske rammen er kr 800 000 inkl. mva.

Bakgrunn

Kulturvernarbeid er arbeid med å dokumentere, samle inn, ta vare på og formidle fortidens materielle objekter (f.eks. bygninger, fartøy, bruksgjenstander), immateriell kunnskap (eksempelvis håndverk, tradisjoner, folkeminner) og kunnskap om tradisjon og historie på andre måter (historieførståelser, slektsforskning mv.).

Kulturvernarbeid utføres av en rekke aktører, både profesjonelle og frivillige. Museer, arkiver og biblioteker spiller en viktig rolle. Samtidig er det en omfattende aktivitet også utenfor de etablerte institusjonene. Denne aktiviteten inkluderer enkeltpersoner som arbeider på ideell basis, aktører som driver næringsvirksomhet, stiftelser, lag, foreninger og organisasjoner mfl. Mange av aktørene er organisert i Norges kulturvernforbund (NKF), en paraplyorganisasjon for mer enn tjue medlemsorganisasjoner. Disse har til sammen rundt to tusen lokallag og over to hundre og tretti tusen medlemmer.

Det offentlige ansvaret knyttet til kulturvern i Norge er delt mellom flere departementer og direktorater, og på ulike forvaltningsnivåer. Blant annet gir Kulturrådet årlige driftstilskudd til organisasjoner med nasjonalt nedslagsfelt og tilskudd til prosjektbasert arbeid med bevaring, dokumentasjon og formidling av kulturer og levesett i Norge. Prosjektmidlene retter seg i hovedsak mot frivillig kulturvernarbeid. Det er en viktig oppgave for Kulturrådet å stimulere til samhandling mellom institusjoner og frivillige, for på den måten å styrke kulturvernarbeidet i sin helhet.

Tidligere kunnskapsprosjekter

Kulturrådet tok i 2006 initiativ til et kunnskapsprosjekt om museenes og arkivenes samfunnsrolle. I samarbeid mellom Kulturrådet og ABM-utvikling ble rapporten *Museum, arkiv og samfunn. Kunnskapsbehov og utfordringer* publisert i 2007. Rapporten ga oversikt over kunnskapsstatus på området og pekte på perspektiver og fremtidige forskningstemaer. Med utgangspunkt i rapporten ble to satsinger igangsatt: Et treårig prosjekt om kulturarvens betydning for samfunnet (KAFF, *Kulturarv i fortid, samtid og framtid*) og et prosjekt om forskning i museer og arkiv (FOMA, *Forskning om museer og arkiv*).

KAFF fungerte blant annet som en møteplass ved at det ble arrangert konferanser, seminarer og arbeidsmøter. En konklusjon fra prosjektet var at forskningen på feltet står svakt og at den i liten grad har omhandlet kulturvern og kulturarv som ressurs for samfunnet. FOMA tildelte midler til elleve prosjekter som ble gjennomført av forskere i sektoren. Resultater fra prosjektene ble publisert i fagfelleverderte tidsskrifter og andre steder. Programmet og den organisatoriske gjennomføringen av det ble evaluert av Arbeidsforskningsinstituttet i 2013.

KAFF og FOMA var i første rekke rettet mot institusjonene. Prosjektet det nå tas initiativ til, skal i større grad bidra til ny kunnskap om innholdet i og bredden av *frivillig* kulturvernarbeid i Norge. På den måten skal det bidra til at sektoren som helhet blir bedre kartlagt. I tillegg til å kartlegge feltet, skal prosjektet også gi en oversikt over foreliggende forskning samt identifisere og beskrive mulige fremtidige kunnskapssatsinger på dette området.

Gjennom å fokusere på det frivillige kulturvernarbeidet er det et mål at prosjektet skal bidra til økt kunnskap om «kulturvern nedenfra». Det skal belyse perspektiver på forholdet mellom frivillige og profesjonelle, og mellom minoriteter og storsamfunn, men også bidra til en diskusjon om forholdet mellom det frivillige engasjementet på den ene siden og de «autoriserede kulturarvdiskurser» som profesjonelle aktører og institusjoner står for, på den andre.

Tema for utredningen

Kulturrådet ønsker å få utført en kartlegging av det frivillige kulturvernarbeidet som utføres av potensielle søkere til Norsk kulturfonds avsetning til kulturvern, samt frivillig arbeid tilknyttet institusjoner i ABM-sektoren (for eksempel museenes venneforeninger) og frivillig arbeid innenfor kulturvernområdet for øvrig. Kulturrådet ønsker også en kartlegging og en analyse av foreliggende forskning og annen relevant kunnskap om frivillig arbeid i kulturvernet. Endelig ønsker Kulturrådet en diskusjon om og en vurdering av videre kunnskapsbehov, samt innspill til perspektiver og problemstillinger for fremtidige forskningsinnsatser. Utredningsarbeidet har altså tre hoveddeler: For det første en kartlegging av feltet, for det andre en kunnskapsgjennomgang og for det tredje en refleksjon over kunnskapsbehov.

I kartleggingen av det frivillige kulturvernarbeidet kan ulike tematikker vektlegges. Blant annet vil det være interessant å få bedre innsikt i følgende spørsmål og problemfelt:

- *Aktører og selvforståelse:* Det er behov for mer kunnskap om deltakerne i det frivillige kulturvernet. Dette kan blant annet handle om hvem de frivillige aktørene og organisasjonene er, og hvordan rekruttering til det frivillige kulturvernet skjer. Men det kan også handle om hvilke ideer, verdigrunnlag eller selvforståelser som preger feltet. Hvordan forstår enkeltpersoner og organisasjoner sin rolle, hvordan begrunner de arbeid sitt, og hvilke utfordringer opplever de at kulturvernarbeidet står overfor?
- *Fagområder og problemstillinger:* Det er videre behov for mer kunnskap om fagområder, temaer og oppgaver det arbeides med i ulike deler av feltet. Her kan man blant annet spørre hva som er de sentrale problemstillingene på området, hvilke tematikker som utmerker seg, hva som ligger til grunn for frivillige aktørers temavalg og konkrete innsats, og hvordan det arbeides med ulike tematikker.
- *Organisering og arbeidsmåter:* Endelig er det behov for bedre kunnskap om hvordan det frivillige kulturvernarbeidet er organisert. Blant annet er det interessant med mer kunnskap om forholdet mellom frivillig og profesjonelt arbeid (f.eks. museums- og arkivsektorene og kulturminneforvaltningen) på området og om de typer samhandling som finner sted. Det også interessant å få mer kunnskap om hvordan ulike digitale verktøy brukes av aktører i kulturvernarbeidet og hvordan samarbeid og delingskultur preger aktiviteten (grasrotforskning, bruk av sosiale medier, Lokalhistoriewiki mm.).

Også andre tematikker kan være interessante. Søkere til prosjektet må selv beskrive perspektiver og tematikker de ønsker å vektlegge.

Organisering

Oppdraget kan utføres av en enkeltforsker eller av en forskergruppe. Det planlegges en referansegruppe som skal følge arbeidet og bidra med faglige råd.

Prosjektbeskrivelse

Med utgangspunkt i utlysningen må søkere til oppdraget utarbeide en prosjektbeskrivelse som beskriver hvordan søker tenker å løse oppdraget, som presiserer hvordan arbeidet skal gjennomføres og hvilke perspektiver som skal vektlegges, og som gjør rede for og begrunner valg av teori, metode og kilder. Prosjektbeskrivelsen kan være på inntil fem sider (unntatt litteraturlisten).

Formidling

Utredningsarbeidet skal munne ut i en forskningsrapport som vil bli publisert av Kulturrådet. Arbeidet vil kunne bli vurdert for publisering i den fagfelleverderte bokserien. Det legges vekt på god formidling og høy faglig kvalitet.

I tillegg til oppstartsmøte med Kulturrådets administrasjon forventes det at den eller de som tildeles oppdraget, stiller i eventuelle møter med referansegruppe og med råd og utvalg i Norsk kulturråd for å formidle resultater fra arbeidet. Dette kan være aktuelt også før publisering av resultatene fra prosjektet. Det bør tas høyde for to slike presentasjoner.

Det forventes også at oppdragstakere bidrar til formidling av arbeidet på andre måter, for eksempel gjennom intervjuer eller korte presentasjoner i forbindelse med nyhetssaker og annet til Kulturrådets nettsider. Endelig må oppdragstaker delta med presentasjon og annen formidling i forbindelse med lansering. Alle lønns- og reisekostnader knyttet til formidlingsarbeidet må regnes inn i prosjektets budsjett. Kostnader knyttet til produksjon av selve utgivelsen dekkes av Kulturrådet.

Tidsramme

Utredningen ønskes ferdigstilt innen 1. oktober 2020. Arbeid knyttet til korrektur og ferdigstilling av publikasjon kan gjenstå etter dette. Senere sluttdato kan vurderes hvis det foreligger gode grunner.

Økonomisk ramme

Utlysningen har en økonomisk ramme på kr 800 000 inkl. mva. Prosjektet finansieres av midler fra Norsk kulturfonds avsetninger til FoU og Kulturvern.

Søknad

I tillegg til prosjektbeskrivelsen skal søkere levere en søknad som inneholder navn på søker eller søkere samt kontaktopplysninger; en redegjørelse for eventuelle samarbeidskonstellasjoner, samt planlagt arbeidsfordeling innad i prosjektet; beskrivelse av relevante faglige nettverk og eventuell institusjonstilknytning; fremdriftsplan; formidlingsplan; budsjett med alle nødvendige utgifter for gjennomføringen av prosjektet; kortfattet presentasjon av tidligere relevante forskningsarbeider; kortfattet cv med publikasjonsliste (inntil 10 relevante publikasjoner).

Søknad og prosjektbeskrivelse sendes som én PDF-fil til post@kulturradet.no. Emnefeltet merkes: «Kulturvern og frivillighet».

Søknadsfrist

Søknadsfrist er 9. oktober 2019.

For spørsmål kontakt Øyvind Prytz (Oyvind.Prytz@kulturradet.no).

Litteratur

- Arnesen, D. (2015). *Undersøkelsene om frivillig innsats 1998–2014. Dokumentasjonsrapport*. Rapport 2015:3. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Arnesen, D., Sivesind, K.H. & Gulbrandsen, T. (2016). *Fra medlemsbaserte organisasjoner til koordinert frivillighet? Det norske organisasjonssamfunnet fra 1980 til 2013*. Rapport 2016:5. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Aronsson, P. & Sandén, A. (red.) (2007). *Idéer om hembygden. Utmaningar för en folkrörelse med lokalsamhället i fokus i en globaliserad värld*. Skriftserien Tema Kultur och samhälle 2007:4. Linköping: Linköpings universitet.
- Brødreskift, A. (2002). *Røtter og vekst. Historielagenes aktivitet og omfang 2000*. Oslo: Landslaget for lokalhistorie.
- Christensen, T. (red.) (2019). *Sterkere sammen. Norges kulturvernforbund 25 år 1994–2019*. Oslo: Norges kulturvernforbund.
- Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society (27.10.2005) [Farokonvensjonen]. Hentet 12.08.2019 fra <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/199>.
- Dicks, B. (2000): *Heritage, Place and Community*. Cardiff: University of Wales Press.
- Eskilsson, A. (2008). *På plats i historien. Studier av hembygdsföreningar på 2000-talet*. Linköping Studies in Arts and Science No. 422. Skriftserien Tema Kultur och samhälle. Linköping: Linköpings universitet.
- Fidjestøl, A. (2015). *Eit eige rom. Norsk kulturråd 1965–2015*. Oslo: Samlaget.
- Fieldseth, M. (20015). *Fri scenekunst i praksis. Utviklingen av fri scenekunst i Norge på 2000-tallet*. Bergen/Oslo: Norsk kulturråd/Fagbokforlaget.
- Folkestad, B., Fladmoe, A., Sivesind, K.H. & Eimhjellen, I. (2018). *Endringer i frivillig innsats. Norge i et skandinavisk perspektiv*. Rapport 2017:10. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Gulbrandsen, T. & Sivesind, K.H. (2013). *Nasjonale organisasjoner. En første oversikt*. Rapport 2013:5. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Heen, H. & Salomen, R. (2013). *Forskning om museer og arkiv*. Oslo: Kulturrådet.
- Kulturdepartementet (2018). *Frivilligheita – sterk, sjølvstendig, mangfaldig. Den statlege frivilligheitspolitikken* (Meld. St. 10 2018–2019). Oslo: Departementenes servicesenter.
- Landslaget for lokalhistorie (u.d.). *Historielagsundersøkelsen 2015–2016*. Hentet 12.08.2019 fra <http://www.landslaget.org/prosjekter/historielagsundersokelsen-2015>.
- Løyland, M. (1994). *Historielagsrørsla. Aktivitet og omfang 1991. Rapport fra spørjeundersøkinga til Landslaget for lokalhistorie*. Trondheim: Landslaget for lokalhistorie.
- Løyland, M. (red.) (2001). *Framtid for den lokale fortida? Norsk lokalhistorie ved millenniumskiftet. Status og framtidsperspektiv*. Oslo: Norsk lokalhistorisk institutt og Landslaget for lokalhistorie.
- Miljøverndepartementet (2013). *Framtid med fotfeste. Kulturminnepolitikken* (Meld. St. 35 2012–2013). Oslo: Departementenes servicesenter.
- Nysæter, E. (1997). *Frivillig norsk kulturvern. Omfang, aktivitet og planar*. Oslo: KORG
- Nysæter, E., Slettan, D. & Winge H. (1995). *I arbeid for lokalhistorie og kulturvern. Landslaget for lokalhistorie 75 år 1920–1995*. Trondheim: Landslaget for lokalhistorie.
- Robertson, I. J.M. (red.) (2012). *Heritage from Below. Heritage, Culture and Identity*. Farnham: Ashgate Publishing.
- Roholdt, S.T. (2016). *Frivillighet i museer etter museumsreformen. Profesjonalisering og deltakelse*. Masteroppgave i museologi, Universitetet i Oslo.

-
- Smith, L. (2006). *Uses of Heritage*. London: Routledge.
- Stuedahl D., Runardotter M. & Mörtberg, C. (2016). «Attachments to Participatory Digital Infrastructures in the Cultural Heritage Sector». I *Science & Technology Studies*, vol. 29 (4) 2016, 50–69.
- Tretvik, A. M. (2004): *Lokal og regional historie*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Veiteberg, J. (2017). *Kunstnardrivne visningsrom. Årstader for ny kunst*. Oslo/Bergen: Kulturrådet/Fagbokforlaget.
- Wollebæk, D. (2018). *Frivillighet i offentlige og offentlig finansierte kulturinstitusjoner*. Rapport 2018:4. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Ydse, T.F. (2007). *Museum, arkiv og samfunn. Kunnskapsbehov og utfordringer*. Oslo: Norsk kulturråd.
- Agedal, O., Egeland, H. og Villa, M. (2009). *Lokalt Kulturliv i endring*. Oslo: Norsk Kulturråd.

